

JANUSZ KRUK

BADANIA POSZUKIWAWCZE I WERYFIKACYJNE W GÓRNYM I ŚRODKOWYM DORZECZU SZRENIAWY

Przemiany struktury przestrzennej osadnictwa prahistorycznego stają się ostatnio przedmiotem wzmożonego zainteresowania archeologów. W 1967 roku Zakład Archeologii Małopolski IHKM PAN rozpoczął badania nad kształtowaniem się neolitycznych stref zasiedlenia na obszarze miechowsko-proszowickiego płata lessów (Wyżyna Miechowska, Płaskowyż Proszowicki). W ramach tego programu, na wiosnę i jesienią 1968 r. przeprowadzone zostały szczegółowe poszukiwania powierzchniowe w części górnego i w środkowym odcinku dorzecza Szreniawy (od Miechowa do Proszowic).

Przebadany teren położony jest w obrębie dwu jednostek krajobrazowych, różnych pod względem hipsometrycznym, geologicznym i morfologicznym. Jego północno-zachodnia część wchodzi w skład Wyżyny Miechowskiej, natomiast odcinek południowo-wschodni jest częścią Płaskowyżu Proszowickiego. Oba wspomniane subregiony stanowią południowo-zachodnią część Połacie Nieckiej Nidziańskiej. Obszar objęty poszukiwaniami zbudowany jest przede wszystkim z opoki kredowej i częściowo z wapieni. Utwory te pokrywa gruby piasek lessu, na którym wykształciły się gleby brunatne i czarnoziemny oraz występujące na ogół niewielkimi płatami rędziny kredowe. Teren jest morfologicznie zróżnicowany — rozmaite garby, stoliwa i płaty wyżynne porożcinane są gęstą siecią dolin, parowców i wąwozów odwadnianych stale lub okresowo¹. Współczesne pokrycie roślinne jest bardzo ubogie — dominuje krajobraz pól uprawnych.

Poszukiwania na opisanym obszarze były zarówno tematycznie jak i przestrzennie kontynuacją prac dokonanych nad Dłubnią w 1967 roku². Obejmowały bowiem rejon bezpośrednio sąsiadujący od wschodu z dorzeczem tej rzeki, a przeprowadzono je w ramach tego samego programu badawczego³.

¹ M. Tyczyńska, *Morfologia środkowej części dorzecza Szreniawy*, „Dokumentacja Geograficzna”, z. 6: 1959, s. 1 nn.

² J. Kruk, *Badania poszukiwawcze i weryfikacyjne w dorzeczu Dłubni*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 21: 1969.

³ Wybór takiego, a nie innego rejonu poszukiwań był uwarunkowany ogólnymi ramami przestrzennymi prowadzonych w Zakładzie Archeologii Małopolski IHKM PAN prac nad przemianami osadnictwa neolitycznego. Zbadany odcinek dorzecza Szreniawy położony jest na pograniczu dwu stref krajobrazowych, różnych pod względem geomorfologicznym i botanicznym. Planując poszukiwania zakładano, że powinny one dać odpowiedź na pytanie czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu odrębności środowiska przyrodniczego wpływały na kształtowanie się procesu zajmowania terenu. Podobnymi kryteriami kierowano się również prowadząc w jesieni 1967 r. poszukiwania w widłach Nidzicy i Sancygniówki.

Prace terenowe zostały wykonane na przełomie marca i kwietnia oraz października i listopada. Trwały łącznie 5 tygodni⁴ i objęły obszar o powierzchni około 120 km². Po obu stronach dolin Szreniawy i jej dopływów badany był pas terenu szerokości przeciętnie 3 km, mierząc od koryta rzeki. Dokładną kontrolą objęto zarówno strefę okrajków dolinnych, krawędzie wierzchołiny (strefa brzeżna), jak i stoki czapy wysoczyznowej łącznie z jej kulminacją. Sukcesywnie wykonywano zwiady głębiej na dziale wodnym. W ramach relacjonowanych badań dokonano również szczegółowej penetracji powierzchniowej pomiędzy dolinami Dłubni i Szreniawy. Przeprowadzono ją na dwu odcinkach: między Przesławicami, pow. Miechów, i Wysocicami, pow. Miechów (pas szerokości 2 km) oraz dnem Padołu Słomnickiego wzdłuż linii Słomniki—Iwanowice, pow. Miechów (pas szerokości 2,5 km). W obu wypadkach chodziło o sprawdzenie stwierdzonej w 1967 r. pustki osadniczej na dziale wodnym.

W czasie badań posługiwano się mapami⁵ w skali 1:25 000. Podstawą dokumentacji każdego nowo odkrytego lub zweryfikowanego stanowiska była jego szczegółowa lokalizacja topograficzna⁶. Na mapę nanoszony był również zrekonstruowany w terenie zasięg materiału powierzchniowego⁷. Wprowadzono zasadę dokładnego zbierania wszystkich występujących na powierzchni zabytków i ścisłej rejestracji ich skupień. W celu uzyskania wstępnych informacji co do charakteru badanego stanowiska szczególną uwagę zwracano każdorazowo na ilość, rozkład i przynależność kulturową materiału.

Na zbadanym obszarze odkryto i zweryfikowano łącznie 115 stanowisk, w tym 29 kultury ceramiki wstęgowej rytej, 9 kultury lendzielskiej, 26 pucharów lejokowatych, 8 ceramiki sznurowej, 4 kultury ceramiki promienistej, 9 z wczesnego okresu epoki brązu, 27 kultury trzcinieckiej, 41 „łużyckich”, 17 późnolatańskich, 34 z okresu rzymskiego i 1 z materiałem wczesnośredniowiecznym.

KATALOG STANOWISK

Zamieszczone niżej opisy wszystkich nowo odkrytych i zweryfikowanych stanowisk zawierają: A. Lokalizację topograficzną, B. Opis mieszczący skróconą informację o sytuacji morfologicznej, charakterystykę materiału i orientacyjny pomiar jego rozprzestrzenienia. W przypisach podane zostały wybrane pozycje z literatury (zasadniczo opracowania monograficzne) dotyczące obiektów zweryfikowanych. Stanowiska opisano w kolejności ich odkrywania. Każde z nich opatrzone jest cyfrą odpowiadającą numeracji na załączonej mapie (ryc. 1).

⁴ W badaniach brał udział mgr J. Rydzewski oraz na niektórych odcinkach doc. dr J. Machnik i mgr B. Burchard.

⁵ Na niewielkim odcinku górnego dorzecza Szreniawy pracowaliśmy na dwubarwnej mapie polskiej wydanej przez WIG w 1936 r. Układ współrzędnych prostokątnych jest na niej wykonany według odwzorowania azymutalnego. Dla całego pozostałego obszaru dysponowaliśmy natomiast mapami niemieckimi z 1944 r. Są one dwubarwne z układem współrzędnych opartym na wiernokątnym rzucie walcowym Gaussa i Krügera.

⁶ W zamieszczonych niżej opisach stanowisk podano lokalizację topograficzną w skróconym zapisie: 48/30C — pas, słup i arkusz mapy, x — współrzędna topograficzna rosnąca z południa na północ, y — współrzędna rosnąca z zachodu na wschód. W nawiasach podany jest rodzaj odwzorowania: GK — krój Gaussa i Krügera, qs — odwzorowanie azymutalne.

⁷ W opisach stanowisk podano każdorazowo dwa pomiary. Pierwszy odnosi się do rozprzestrzenienia materiału w linii N — S, drugi w linii W — E. Są to wartości przybliżone obrazujące sytuację zaistniałą na stanowisku w momencie jego badania.

1. Biskupice, pow. Miechów, GRN Jaksice, stan. 1. A. 47/30E, x-316,740, y-457,620 qs. B. Wyraźnie wyodrębniony cypel dolnej partii zboczy prawego obrzeżenia doliny Szreniawy, pokryty brunatną glebą lessową. Od S i E łąki terasy dennej. Materiał występuje na łagodnym stoku o wystawie SE, około 10—12 m ponad poziomem dna doliny. Na przestrzeni 120 × 75 m znajdowano liczne fragmenty ceramiki kultury łużyckiej. W 1860 roku odkryto w tej miejscowości skarb przedmiotów brązowych kultury łużyckiej. Bliższych informacji o miejscu znalezienia nie udało się uzyskać⁸.

2. Jaksice, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5577,520, y-4429,400 GK. B. Rozległe, cypelowe wypłaszczenie stoków w prawym obrzeżeniu doliny Szreniawy, podniesione o 3—5 metrów ponad poziom łąk terasy dennej. Zabytki znajdowane były na słabo nachylonym stoku o ekspozycji E. Występują one na przestrzeni 400 × 200 m. W czolowej partii opisanej formy terenu, nisko nad doliną, skupiał się materiał kultury ceramiki wstęgowej rytej. Wyżej i w większym rozprzestrzenieniu znajdowano fragmenty naczyń kultury łużyckiej i z okresu rzymskiego.

3. Jaksice, pow. Miechów, stan. 6. A. 47/30II, x-5577,360, y-4429,840 (GK). B. Łagodnie nachylony, eksponowany ku W stok brzeżnej polaci wierzchowiny wzniesienia położonego na lewym brzegu doliny Szreniawy. Teren stanowiska, pokryty brunatną glebą lessową, znajduje się ok. 50 m ponad poziomem terasy dennej. Materiał zabytkowy w postaci kilku ułamków naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej i paru odpadów krzemiennych znajdowano na przestrzeni 30 × 20 m.

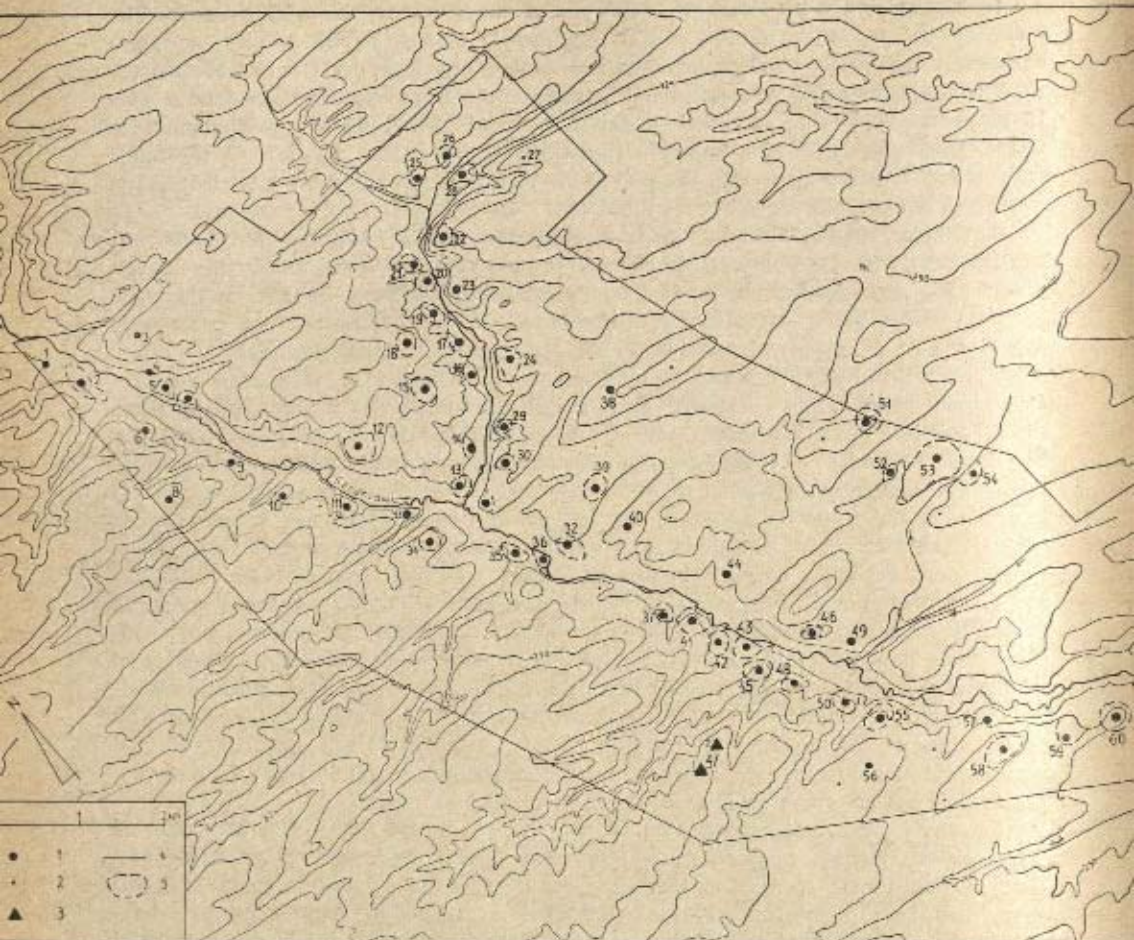
4. Jaksice, pow. Miechów, stan. 5. A. 47/30H, x-5576,960, y-4429,700 (GK). B. Około 10 m ponad płaszczyzną pokrytego łąkami dna doliny Szreniawy, na łagodnym stoku o wystawie W pokrytym glebą brunatną znajdowano dużą ilość różnej wielkości ułamków naczyń kultury łużyckiej. Sporo drobnych fragmentów ceramiki wydobyto ze ścian wąwozu rozcinającego stanowisko. Materiał rozrzucony jest na stosunkowo nieznacznej przestrzeni (70 × 50 m). Z relacji mieszkańców wsi wynika, że znajdowano tu również naczynia wypełnione „popiołami”. Najprawdopodobniej jest to cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej.

5. Jaksice, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5576,730, y-4429,730 (GK). B. SW stok pierwszego podniesienia terenu ponad poziomem łąk doliny Szreniawy, 4—6 m nad terasą zalewową. Powierzchnię stanowiska tworzy łagodny stok pokryty brunatną glebą lessową. Materiał powierzchniowy występuje na przestrzeni 180 × 140 m. Znalezione sporo zabytków kultury ceramiki wstęgowej rytej (fragmenty ceramiki, wióry i odłupki krzemienne) i dużą ilość ułamków naczyń kultury łużyckiej oraz z okresu rzymskiego.

6. Jaksice, pow. Miechów, stan. 4. A. 47/30II, x-5576,520, y-4429,210 (GK). B. Łagodny południowo-wschodni stok, ponad którym znajduje się rozległa przestrzeń czapy wysoczyznowej pokryta wylugowaną, brunatną glebą lessową. Materiał występuje na małej przestrzeni (30 × 50 m), 40 m ponad terasą zalewową. Znalezione kilkanaście wyrobów krzemiennych (rdzenie, odłupki, wióry) i parę małych fragmentów naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej (ryc. 2: 3).

7. Jaksice, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5576,430, y-4429,840 (GK). B. Wyodrębnione, cypelowe przedłużenie stoków jednego ze wzniesień tworzących lewy brzeg doliny Szreniawy. Stanowisko mieści się nisko nad terasą zalewową, na wyrównanym stoku o niewielkim spadku i wystawie W. Na przestrzeni ca 220 × 160 m znaleziono pokaźną ilość zabytków należących do kultury trzcinieckiej oraz kilka fragmentów naczyń z wczesnego okresu epoki brązu.

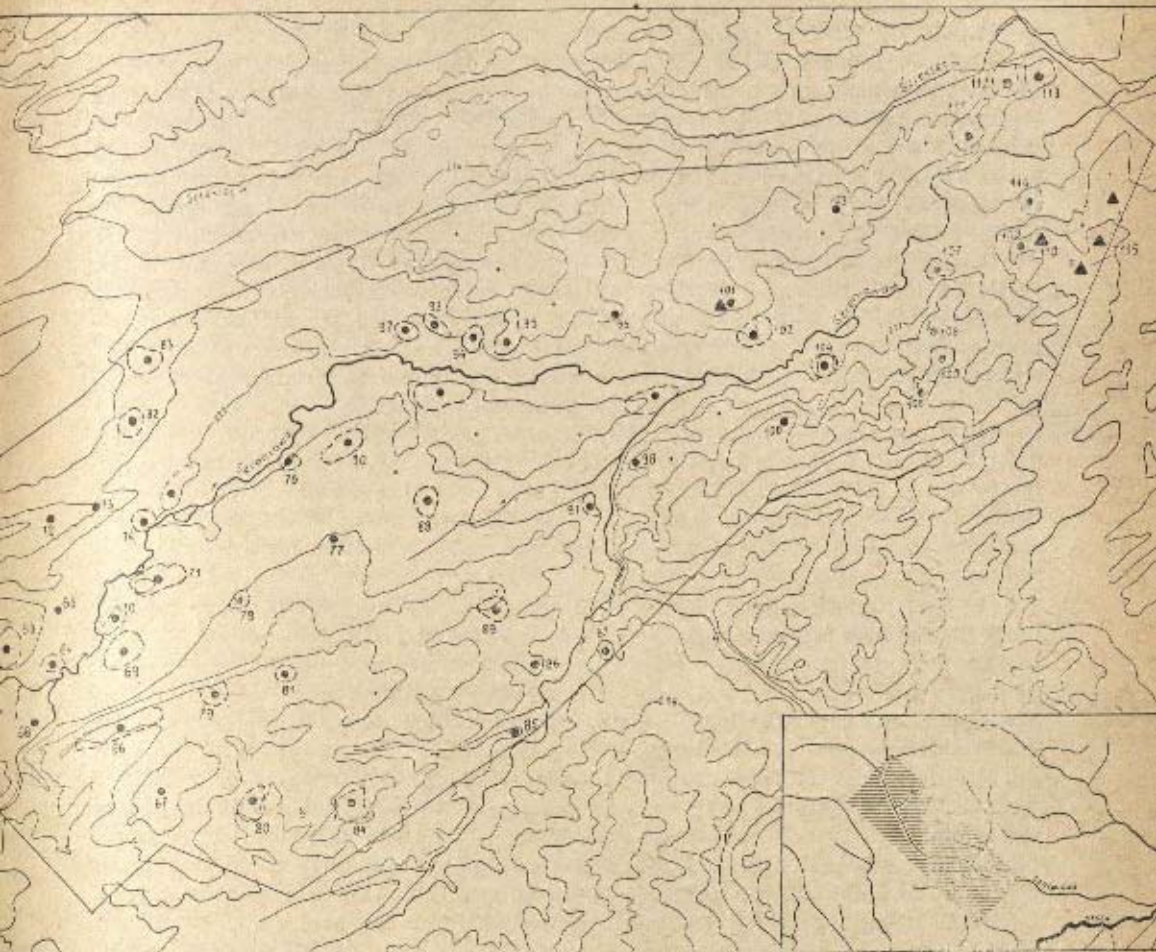
⁸ A. Żaki, *Początki rozwoju kultury łużyckiej w dorzeczu górnej Wisły*, „Annales UMCS”, dz. F, t. 3: 1950, s. 148—149.

Ryc. 1. Osadnictwo prahistoryczne w górnym i środkowym dorzeczu Szreniawy:
 1 — osady i cmentarzyska; 2 — znaleziska luźne; 3 — kurhany; 4 — granica terenu zbadanego szczegółowo; 5 — zasieg materiału powierzchniowego na stanowisku

8. Przesławice, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5575,740, y-4429,860 (GK).
 B. Lagodne, eksponowane ku E zbocze czapy wysoczyznowej w pobliżu jej kulminacji, ca 50 m nad dnem doliny Szreniawy. Teren stanowiska wyłożony jest zdegradowaną glebą brunatną. Materiał zabytkowy złożony wyłącznie z wyrobów krzemienych występował w dwu skupieniach po kilkanaście wiórów i odłupków w każdym. Oba skupiska leżały w bezpośrednim sąsiedztwie, na przestrzeni 15—20 m². Neolit — przynależność kulturowa nieokreślona.

9. Przesławice, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5575,550, y-4429,700 (GK).
 B. Najniższa część cypłowego przedłużenia stoków wzgórza położonego w paśmie wzniesień prawego obrzeżenia doliny Szreniawy. Słabo nachylony ku SE stok, górujący o 3—6 metrów nad terasą zalewową. Ubogi materiał zabytkowy grupuje

się na przestrzeni 80×50 m. Znalaziono kilka ułamków naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej i parę odlupków krzemiennych.

10. Przesławice, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5574,880, y-4429,860 (GK). B. Wyraźny cypel wysoczyzny prawego brzegu doliny Szreniawy od N i S wyodrębniony głębokimi parowami lessowymi, z których północny jest okresowo odwadniany. Stanowisko leży na wypłaszczeniu wierzchołki tego wzniesienia, na słabo nachylnym ku E stoku pokrytym glebą brunatną. Materiał powierzchniowy w postaci kilku zabytków krzemiennych znaleziono na przestrzeni kilkunastu metrów kwadratowych. Neolit (?) — przynależność kulturowa nieokreślona.

Przesławice, pow. Miechów, stan. nieznane. W miejscowości tej odkryto dawniej naczynie gliniane pochodzące z okresu rzymskiego. Miejsca znalezienia nie udało się ustalić⁹.

⁹ J. Wielowiejski, *Przemiany gospodarczo-społeczne u ludności południowej Polski w okresie późnoliteńskim i rzymskim*, „Materiały Starożytne”, t. 6: 1960, s. 363 (tam dalsza lit.).

11. Sołtysi Koniec, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5574,290, y-4430, 320 (GK). B. Dolna część zbocza wzniesienia w prawym obrzeżeniu doliny Szreniawy. Wyrównany stok o niewielkim spadku i wystawie ESE. Od NW i SE teren stanowiska ograniczony jest parowami lessowymi. Gleba brunatna o głębokim profilu. Materiał zabytkowy znajdowano na przestrzeni 300×220 m. Występuje sporo ułamków ceramiki kultury trzcinieckiej i łużyckiej oraz fragmenty naczyń późnolateńskich. W najniższej części stanowiska, około 10 m ponad poziomem łąk terasy zalewowej, zlokalizowano wyraźne skupienie materiałów trzcinieckich.

12. Szczepanowice, pow. Miechów, GRN Jaksice, stan. 1. A. 47/30H, x-5574,710, y-4430,910 (GK). B. Ponad równiną żłaziskową stoków wzniesienia usytuowanego na lewym brzegu doliny Szreniawy, około 15 metrów nad terasą zalewową, odkryto ułamki ceramiki średniowiecznej. Stanowisko leży na łagodnym stoku o SW ekspozycji, pokrytym glebą brunatną. Materiał występuje na przestrzeni ca 360×380 m, w silnym, lecz mniej więcej równomiernym rozrzucie.

13. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5573,590, y-4431,400 (GK). B. W rejonie ujścia potoku Pojałówka do Szreniawy w szerokie, łąkowe dno doliny wciną się cypłowe podwyższenie terenu (5–6 m ponad poziomem terasy dennej). Na jego łagodnym, pokrytym czarnoziemem SWS stoku odkryto sporo ułamków ceramiki kultury łużyckiej. Materiał znajdowano na przestrzeni 160×240 m.

14. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5573,820, y-4431,810 (GK). B. Łagodny SE stok najniższej części zbocza wzgórza, leżącego na prawym brzegu doliny potoku Pojałówka. Materiał występuje ca 5–7 m ponad terasą denną, na przestrzeni 120×140 m. Teren stanowiska wyłożony jest czarnoziemem lessowym. Znalaziono niewiele ułamków naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej i kilkanaście wyrobów krzemienych.

15. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 4. A. 47/30H, x-5574,670, y-4431,860 (GK). B. Wierzchowinowe wypłaszczenie terenu na kulminacji wzniesienia pomiędzy dolinami Szreniawy i potoku Pojałówka. Stanowisko leży ok. 45 m ponad poziomem terasy zalewowej. Na powierzchni (gleba brunatna) znaleziono sporo ułamków ceramiki kultury pucharów lejkowatych i niewiele fragmentów naczyń z okresu rzymskiego. Materiał rozproszony był na przestrzeni ca 320×280 m.

16. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 9. A. 47/30H, x-5574,360, y-4432, 530 (GK). B. Dolna część wypukło-wklęsłego zbocza jednego ze wzniesień znajdujących się w prawym obrzeżeniu doliny potoku Pojałówka. Słabo nachylony, ESE stok pokryty czarnoziemem lessowym, góruje nad terenem zalewowym o 6–8 m. Na przestrzeni 300×150 m znaleziono ułamki naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej, trzcinieckiej i łużyckiej oraz kilkanaście wiórów i odłupków krzemienych. Najbogatszy jest materiał łużycki, natomiast najsłabiej reprezentowana kultura ceramiki wstęgowej rytej.

17. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 10. A. 47/30H, x-5574,760, y-4432, 550 (GK). B. Cypel zboczy wzniesienia na prawym brzegu Pojałówki. Łagodny stok o ekspozycji ESE wzniesiony 4–8 m ponad poziomem łąk doliny. Teren stanowiska pokryty jest czarnoziemem lessowym. Materiał występuje na przestrzeni 440×220 m. Na powierzchni znajduje się sporo zabytków: ułamki naczyń kultury pucharów lejkowatych, trzcinieckiej, łużyckich i z okresu rzymskiego.

18. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 5. A. 47/30H, x-5575,200, y-4432, 080 (GK). B. Około 40 m nad dnem doliny Pojałówki, w strefie brzeżnej wierzchowiny jej prawego obrzeżenia odkryto niewielkie skupienie materiałów kultury ceramiki wstęgowej rytej i pucharów lejkowatych. Znalaziono je na słabo nachy-

lonym stoku o ekspozycji SE pokrytym glebą brunatną. Zabytki rozrzucone były na ogół równomiernie na przestrzeni 260×360 m (ułanki ceramiki i kilka odłupków krzemiennych).

19. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 11. A. 47/30II, x-5575,280, y-4432, 510 (GK). B. Długi cypel wzgórza leżącego w paśmie wzniesień prawego obrzeżenia doliny Pojałówki, wyodrębniony od N i S głębokimi parowami lessowymi. W najniższej partii jego wschodniego stoku, 4–8 m ponad terasą zalewową, występują fragmenty ceramiki kultury pucharów lejkowatych (nieliczne), późnolateńskie i z okresu rzymskiego. Znaleziono również kilka wyrobów krzemiennych. Materiał rozłożony jest na przestrzeni 300×230 m.

20. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 12. A. 47/30II, x-5575,550, y-4432, 725 (GK). B. Dobrze wyodrębniony, długi i wąski cypel wzniesienia położonego na prawym brzegu Pojałówki. Od sąsiednich wzgórz oddzielają go parowy lessowe. Silnie wypłaszczone powierzchnia E stoku ma niewielki spadek i wyłożona jest czarnoziemem lessowym. Materiał zabytkowy grupuje się w najniższej partii zbocza (5–10 m nad dnem doliny). Znaleziono tam (na przestrzeni 240×220 m) dużą ilość ułanków ceramiki z późnego okresu lateńskiego (ryc. 2:10)¹⁰.

21. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 13. A. 47/30H, x-5575,810, y-4432, 850 (GK). B. Długie odgałезienie zboczy prawego brzegu Pojałówki wyodrębnione od N i S parowami lessowymi. W najniższej części SE stoku, ca 4–7 m nad łąkami terasy dennej, na powierzchni gruntu występuje niezbyt obfity materiał kultury pucharów lejkowatych i dość sporo ułanków naczyń z okresu rzymskiego. Rozrzut zabytków jest niewielki — występują one na przestrzeni ca 150×120 m.

22. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 6. A. 47/30II, x-5575,770, y-4433, 150 (GK). B. Wysokie, silnie eksponowane wzniesienie położone na lewym brzegu doliny Pojałówki. Ku terasie zalewowej opada ono stromymi, mocno zerodowanymi zboczami. Wierzehwinowe wypłaszczenie terenu, od wschodu ograniczone łagodnym stokiem czapy wysoczyznowej, znajduje się ok. 50 m ponad dnem doliny. Jest ono wyłożone czarnoziemem lessowym, kilkadziesiąt metrów ku E przechodzącym w glebę brunatną. Materiał zabytkowy znajdowano na słabo nachylonym, zachodnim stoku na przestrzeni 70×50 m. Składa się on z nielicznych ułanków naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej, wiórow, odłupków i kilku rdzeni krzemiennych.

23. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 7. A. 47/30H, x-5575,220, y-4432, 910 (GK). B. Wypłaszczenie SW zbocza wzniesienia leżącego w lewym obrzeżeniu doliny potoku Pojałówka. W okolicy kulminacji wzgórza, na słabo nachylonym stoku pokrytym czarnoziemem, znaleziono niewielkie skupienie ułanków naczyń i wyrobów krzemiennych należących do kultury ceramiki wstęgowej rytej. Materiał zebrany został z powierzchni o wymiarach 30×40 m.

24. Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 8. A. 47/30H, x-5574,230, y-4432, 795 (GK). B. W rejonie kulminacji wzniesienia w lewym obrzeżeniu doliny Pojałówki, na łagodnie nachylonym ku W podszczytowym wypłaszczeniu terenu (30–38 m nad terasą zalewową), występują zabytki kultur trzcinieckiej i lużyckiej. Materiał jest mniej więcej równomiernie rozłożony na przestrzeni 310×260 m. Gleba czarnoziemna na podłożu lessowym.

25. Parkoszowice, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5576,460, y-4433,430 (GK). B. Najniższa część stoków (4–8 m ponad terasą denną) wzniesienia usytuowanego w widłach Pojałówki i jej niewielkiego prawobrzeżnego dopływu. Stanowisko położone jest ponad płaszczyzną koluwalną, na której odbywa się akumu-

¹⁰ Wielowiejski, *op. cit.*, s. 379.

lacja produktów erozji znoszonych z wyżej położonych partii zboczy. Gleba o charakterze czarnoziemiu. Materiał zabytkowy znajdujący był na przestrzeni 120 × 200 m. Zebrano niewiele ułamków naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej i kilkanaście wiórów oraz odłupków krzemiennych.

26. Sławice, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5576,425, y-4433,850 (GK). B. W prawym obrzeżeniu doliny potoku Pojałówka, nisko ponad terasą zalewową, na lekko nachylonej ku S równinie zlaziskowej pokrytej czarnoziemem, znaleziono obfity materiał zabytkowy należący do kultur ceramiki wstęgowej rytej, trzcinieckiej, lużyckiej, z okresów późnolatańskiego i rzymskiego. Występuje on na przestrzeni 200 × 280 m.

27. Sławice, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5575,795, y-4434,510 (GK). B. Wysokie, silnie eksponowane topograficznie wzniesienie położone na lewym brzegu doliny Pojałówki, zwane „Łysa Góra”. Na wierzchowinowym wypłaszczeniu terenu (ca 50 m ponad terasą zalewową) w 1937 r. odkryto przypadkowo grób szkieletowy z brukiem kamiennym. Przynależność kulturowa nieokreślona. W czasie weryfikacji stanowiska na wysoczyźnie znaleziono tylko dwa wiórki i odłupek krzemienny, rozproszone na przestrzeni kilkuset metrów kwadratowych¹¹.

28. Sławice, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5576,150, y-4433,810 (GK). B. Wybitny cypel WNW stoków wzniesienia „Łysa Góra”, silnie wcięty w łąki dna doliny Pojałówki. Na przestrzeni 400 × 180 m silnie zerodowanego pokrytego rędzina stoku, 2–17 m ponad terasą denną, znajdowano fragmenty naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej oraz zabytki krzemienne.

29. Orlów, pow. Miechów, stan. 4. A. 47/30H, x-5573,710, y-4432,190 (GK). B. Podszczytowe wypłaszczenie stoków wzniesienia leżącego na lewym brzegu doliny potoku Pojałówka. Na niezbyt rozległym, nachylonym ku NW stoku znaleziono kilkanaście neolitycznych wyrobów krzemiennych i sporo ułamków naczyń kultury lużyckiej. Wióry i odłupki krzemienne grupowały się w obrębie jednego skupienia na przestrzeni ca 10 m². Natomiast materiał kultury lużyckiej rozłożony był na ogół równomiernie na obszarze ok. 140 × 230 m.

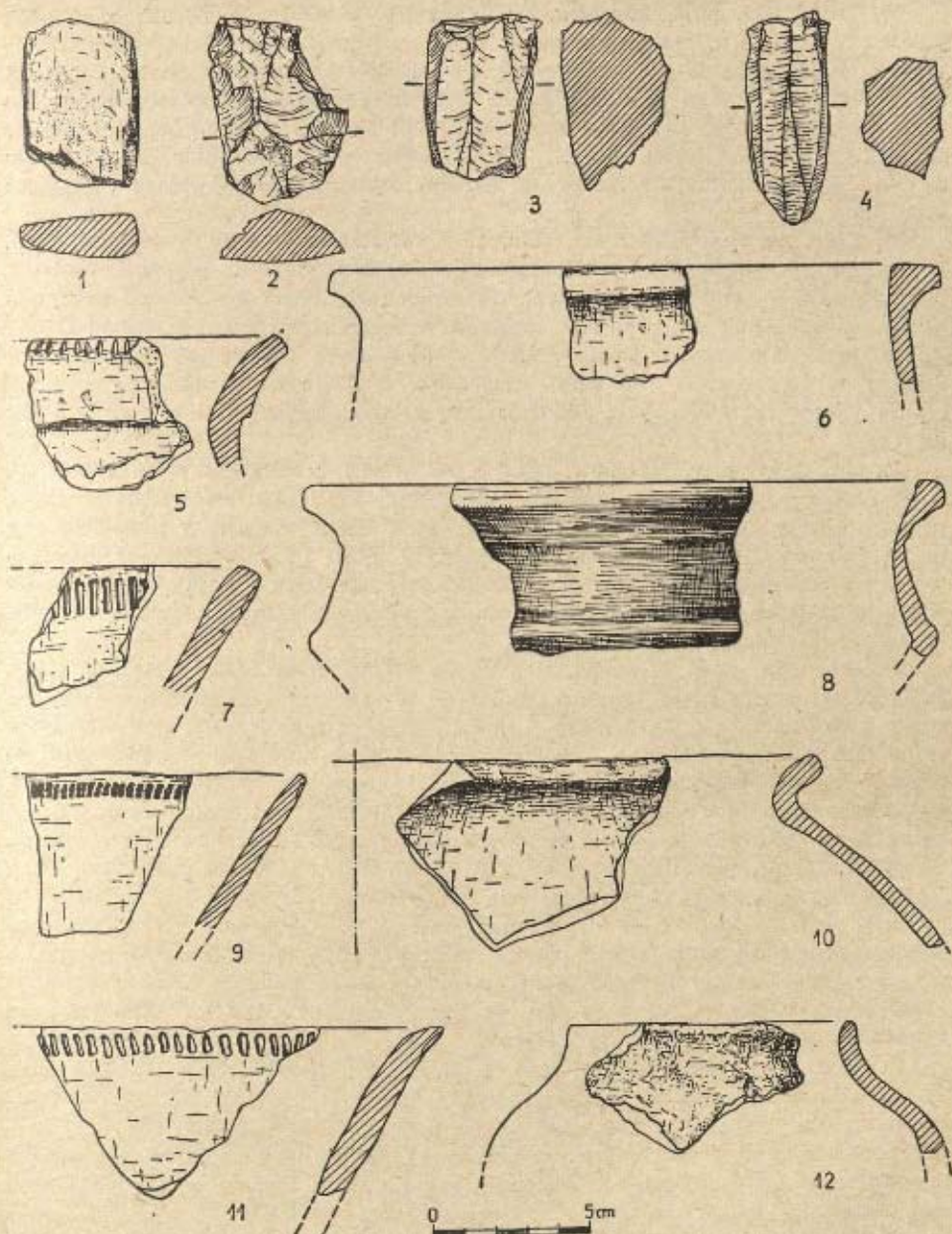
30. Orlów, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5573,440, y-4431,950 (GK). B. Wierzchowina wzniesienia leżącego w lewym obrzeżeniu potoku Pojałówka. Góruje ona około 25 m ponad poziomem terasy zalewowej. Na pokrytym czarnoziemem wypłaszczeniu terenu w okolicy kulminacji wzgórza, znaleziono niewiele ułamków ceramiki kultur trzcinieckiej i lużyckiej. Były one rozproszone na przestrzeni ca 50 × 70 m.

31. Orlów, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5573,260, y-4431,530 (GK). B. W widłach Szreniawy i Pojałówki, w lewym obrzeżeniu doliny tej ostatniej, znajduje się cypelwate wzniesienie silnie eksponowane nad równiną zalewową. Na jego wierzchowinowym wypłaszczeniu pokrytym czarnoziemem lessowym, ca 20 m ponad terasą denną, wykryto zabytki z wczesnego neolitu (nieokreślone kulturowo), kultury ceramiki sznurowej, z wczesnego okresu epoki brązu i kultury lużyckiej. Były one rozproszone na przestrzeni o wymiarach 250 × 100 m¹².

32. Orlów, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5572,205, y-4431,850 (GK). B. Mało wyraźne przedłużenie SW zbocza niskiego wzniesienia na lewym brzegu doliny Szreniawy. Około 2–5 m nad terasą zalewową, na przestrzeni ca 300/180 m, rozproszony jest materiał zabytkowy kultury trzcinieckiej. Zebrano sporo ułamków naczyń i wióry oraz odłupki krzemienne (ryc. 2:12).

¹¹ „Z otchłani wieków”, R. 24: 1958, s. 128–129.

¹² J. Machnik, *Studia nad kulturą ceramiki sznurowej w Małopolsce*, Wrocław—Warszawa—Kraków, 1966 r., s. 222 (tam dalsza lit.).

Ryc. 2. Środkowe i górne dorzecze Szreniawy:

1 — Wystiótek Niegardowski, pow. Proszowice, stan. 2; 2 — Lipna Wola, pow. Miechów, stan. 1;
 3 — Jaksice, pow. Miechów, stan. 4; 4 — Niegardów, pow. Proszowice, stan. 2; 5 — Gniazdowice, pow. Proszowice, stan. 1; 6 — Ratajów, pow. Miechów, stan. 3; 7 — Chorążyce, pow. Proszowice, stan. 2; 8 — Lipna Wola, pow. Miechów, stan. 2; 9 — Niedźwiedź, pow. Miechów, stan. 3; 10 — Szczepanowice, pow. Miechów, stan. 12; 11 — Niegardów, pow. Proszowice, stan. 2; 12 — Orlów, pow. Miechów, stan. 1

33. Dziadówki, pow. Miechów, GRN Jaksice, stan. 1. A. 47/30H, x-5573,770, y-4430,785 (GK). B. U zbiegu Szreniawy i potoku płynącego z miejscowości Czaple Wielkie znajduje się długi i wąski cyfel wzniesienia ograniczonego od S i E łąkami den dolinnych. W jego najniższej partii (5—9 m ponad terasą zalewową), na łagodnym, pokrytym glebą brunatną stoku, o ESE ekspozycji, znaleziono niewielkie skupienie zabytków krzemiennych, pochodzących prawdopodobnie z wczesnego neolitu. Materiał tworzył tylko jedno wyraźne zgrupowanie zajmujące przestrzeń kilkunastu m².

34. Smroków, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5573,240, y-4430,670 (GK). B. Kulminacja wzniesienia położonego w prawym obrzeżeniu doliny Szreniawy, u ujścia do niej potoku z Czapli Wik. Na lekko nachylnym ku E stoku pokrytym brunatnoziemem, ca 30 m ponad terasą zalewową, na powierzchni gruntu (150 × 120 m) występują zabytki kultur pucharów lejkowatych i lużyckiej. Materiał neolityczny reprezentowany jest słabo. Znaleziono zaledwie kilka ułamków ceramiki i parę wiórów krzemiennych. Liczniejsze były natomiast ułamki naczyń kultury lużyckiej.

35. Smroków, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5572,545, y-4431,350 (GK). B. Wyraźnie wyodrębnione, cyfrowate przedłużenie SE zbocza wzgórza leżącego na prawym brzegu doliny Szreniawy. Łagodny stok lekko wzniesiony ponad łąkową terasą zalewową, (ok. 3—8 m nad nią) pokryty glebą brunatną. Zabytki znajdowano na znacznej przestrzeni (ca 300 × 200 m). Szczególnie licznie występowały one w najniższej partii stoku. Zebrano obfity materiał złożony z ułamków ceramiki kultury lużyckiej i nieokreślonych.

36. Smroków, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5572,280, y-4431,420 (GK). B. Najniższa część zboczy wzgórza położonego w systemie wzniesień stanowiących prawe obrzeżenie doliny Szreniawy. Łagodny, eksponowany ku NE stok wcinający się w łąki terasy dennej. Jego powierzchnia, górująca około 4—8 m nad poziomem zalewowych łąk, pokryta jest brunatną glebą lessową. Na niewielkiej przestrzeni (100 × 80 m) znajdowano zabytki kultury trzcinieckiej i średniowieczne. Ubogi materiał powierzchniowy złożony jest z ułamków naczyń i wyrobów krzemiennych.

37. Smroków, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5570,920, y-4432,060 (GK). B. Cyfel wysoczyzny prawego obrzeżenia doliny Szreniawy, od N i S wyodrębniony przez wąwozy lessowe. W stronę terasy zalewowej opada on krótkim, stromym stokiem podciętym przez erozję boczną rzeki. Powyżej, na wypłaszczeniu terenu we wschodniej ekspozycji znajduje się stanowisko archeologiczne. Dość obfity materiał powierzchniowy rozłożony jest na przestrzeni 180 × 150 m. Składa się on z ułamków naczyń z okresu rzymskiego¹³.

38. Wężerów, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5573,150, y-4433,360 (GK). B. Wysokie wzniesienie w głębi wysoczyzny, około 1500 m na NE od krawędzi lewego brzegu doliny Szreniawy. W pobliżu jego kulminacji przypadkowo w 1900 roku odkryto grób kultury ceramiki sznurowej. W czasie weryfikacji stanowiska na powierzchni nie stwierdzono materiału zabytkowego. Podana wyżej lokalizacja jest niepewna, oparta wyłącznie na relacji mieszkańców wsi¹⁴.

39. Wężerów, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5572,480, y-4432,480 (GK). B. Wschodni skłon niewielkiego wzniesienia położonego na lewym brzegu doliny Szreniawy, około 800 m na E od jej krawędzi. Nisko nad dnem podmokłej dolinki, w której leży wieś, na stoku pokrytym glebą brunatną, znaleziono skupienie materiału krzemiennego. Prócz wiórów i odłupków z powierzchni zebrano kilka nie-

¹³ Wielowiejski, op. cit., s. 374.

¹⁴ Machnik, op. cit., s. 222—223 (tam dalsza lit.).

wielkich — nieokreślonych chronologicznie ułamków ceramiki. Stanowisko pochodzi prawdopodobnie z początków neolitu.

40. Wężeń, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5571,910, y-4432,470 (GK). B. Cypłowate odgałęzienie wzniesienia leżącego w lewym obrzeżeniu doliny Szreniawy, tuż u ujścia do niej niewielkiego stałego cieku wodnego płynącego od wschodu. Na pokrytym glebą brunatną wypłaszczeniu stoków w strefie brzeżnej wysoczyzny (ca 15—18 m ponad terasą zalewową) znaleziono jedno niewielkie skupienie materiału zabytkowego. Był on rozłożony na przestrzeni kilkunastu metrów kwadratowych. Z powierzchni zebrano kilka fragmentów naczyń kultury lendzielskiej oraz niewiele wiórów i odłupków krzemienych¹⁵.

41. Lipna Wola, pow. Miechów, stan. 3 A. 47/30H, x-5570,620, y-4432,260 (GK). B. Czołowa partia wzniesienia położonego na prawym brzegu doliny Szreniawy, pokryta glebą brunatną. W rejonie wsi rozszerza się ona wachlarzowato tworząc charakterystyczną kulminację łagodnie opadającą na SES. Od równiny terasy dennej oddziela ją stromy stok, dołem podcięty przez boczną erozję rzeki. Na cyplu wyodrębnionym od N przez wąwóz lessowy, wcięty w łąki dna doliny, znajduje się stanowisko z bogatym materiałem powierzchniowym należącym do kultur lendzielskiej i łużyckiej. Zabytki znajdowano na przestrzeni 300 × 280 m w rejonie kulminacji wzniesienia (ca 8—12 m ponad terasą zalewową) i na jego SE zboczu. Przeważały ułamki ceramiki kultury łużyckiej. Nieco mniej było fragmentów naczyń neolitycznych. Znalezione też sporo wiórów, odłupków krzemienych oraz dwa rdzenie.

42. Lipna Wola, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5570,250, y-4432,350 (GK). B. Na SES stoku opisanego wyżej wzniesienia, około 4 m ponad terasą zalewową, stwierdzono występowanie zabytków kultury trzcinieckiej, z późnego okresu rzymskiego (ceramika siwa) i średniowiecznych. Obfity materiał powierzchniowy grupował się na obszarze 260 × 320 m. Szczególnie dużo znaleziono ułamków naczyń późnorzymskich i średniowiecznych (ryc. 2:8).

43. Lipna Wola, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30II, x-5570,210, y-4432,330 (GK). B. Lekkie obniżenie terenu zupełnie pozbawione materiału archeologicznego oddziela opisane poprzednio stan. 2 od najniższej partii SES zbocza wspomnianej wyżej formy terenu. Łagodny, wypłaszczony stok wcina się tutaj silnie w łąki terasy zalewowej. Na przestrzeni 280 × 220 m znajdowano wielką ilość materiałów kultury łużyckiej i późnolateńskiej (ryc. 2:2).

44. Ojrzanów, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30II, x-5570,900, y-4433,060 (GK). B. Na prawym brzegu doliny Szreniawy, pomiędzy dwoma wysokimi wzniesieniami znajduje się niższy od nich długi wyraźny cypl. Od N i S jest on wyodrębniony parowami lessowymi. Na wierzchowinie, ca 20 m ponad poziomem dna doliny, znaleziono małe skupienie zabytków kultury lendzielskiej. Ubogi materiał zabytkowy występuje na łagodnym stoku (na przestrzeni 30 × 20 m), o ekspozycji WSW, pokrytym brunatną glebą lessową. Z powierzchni zebrano kilka drobnych ułamków ceramiki, parę wiórów oraz odłupków krzemienych.

45. Jamuszowice, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5569,710, y-4432,450 (GK). B. Nisko ponad dnem doliny Szreniawy, na jej prawym brzegu, znajduje się cypłowate przedłużenie stoków wzgórza kulminującego w okolicy przysiółka Zagaje Jamuszowice. Na stoku lekko opadającym ku wschodowi, pokrytym glebą brunatną, odkryto stanowisko kultury ceramiki wstęgowej rylej, trzcinieckiej i z okresu rzymskiego. Materiał rozłożony jest na dość znacznej przestrzeni

¹⁵ J. K. Kozłowski, *Materiały neolityczne z Wężeń w pow. miechowski*, „Przegląd Archeologiczny”, t. 11: 1957, 1958, s. 5 nn (tam dalsza lit.).

(ca 220 × 340 m), przy czym w najniższej partii stanowiska znajdowano przede wszystkim materiały kultury ceramiki wstęgowej rytej. Najliczniej reprezentowany jest okres rzymski oraz neolit, słabiej kultura trzciniecka.

46. Jamuszowice, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5569,320, y-4432,650 (GK). B. Stanowisko położone jest kilkaset m na N od poprzednio opisanego (poza głębokim parowem lessowym), w najniższej części zbocza prawego obrzeżenia doliny Szreniawy. Łagodny skłon terenu o wystawie E pokryty jest glebą brunatną. Materiał powierzchniowy występuje na przestrzeni 260 × 240 m. Zebrano dużo ułamków naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej, sporo wiórów i odłupków krzemiennych, zabytki kultur łużyckiej i trzcinieckiej oraz późnolatańskie (w tym ceramika grafitowa). Przeważają materiały łużyckie i późnolatańskie.

47. Jamuszowice, pow. Miechów, stan. 3, 4. A. Kurhan I — 47/30H, x-5569,280, y-4431,190 (GK); Kurhan II — 47/30H, x-5569,250, y-4431,490 (GK). B. W miejscowości tej, na polu zwanym „Zapustka”, znajdowały się dwa duże kurhany. Obecnie oba kopce nie istnieją. Na podstawie ustnych relacji mieszkańców wsi ustalono ich lokalizację. Położone były na wysoczyźnie w okolicy lekkiej kulminacji (kota 334,3 m npm.), w odległości ok. 250 m jeden od drugiego¹⁶.

48. Kacice, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5569,590, y-4433,120 (GK). B. Charakterystyczne wysokie wzniesienie wyraźnie wyodrębnione od sąsiednich wzgórz lewego brzegu doliny Szreniawy. Ku terasie zalewowej opada ono krótkim stromym stokiem, natomiast jego E skłon jest łagodny i długi. Od S opisywana forma terenu sąsiaduje z podmokłą dość szeroką dolinką cieku wodnego prowadzącego wody od wschodu. Na pokrytej czarnoziemem kulminacji wzgórza (ca 17 m ponad terasą zalewową), w niewielkim rozrzucie (50 × 70 m), znaleziono materiały kultury ceramiki wstęgowej rytej i z okresu rzymskiego. Zabytków neolitycznych było mało (tylko kilka ułamków naczyń i wyrobów krzemiennych). Liczniej występował materiał z okresu rzymskiego.

49. Kacice, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30 H, x-5569,190, y-4433,430 (GK). B. W dolnej części S zbocza opisanego poprzednio wzniesienia, na wypłaszczeniu terenu około 4 m ponad łąkami terasy zalewowej, znaleziono niewielkie skupienie materiałów z okresu rzymskiego. Z powierzchni paru metrów kwadratowych zebrano kilkanaście ułamków ceramiki.

50. Kacice, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5568,690, y-4432,920 (GK). B. Cypel dolnej części zbocza wzniesienia położonego na prawym brzegu doliny Szreniawy. Na wyrównanym stoku o lekkim spadku i ekspozycji SE, pokrytym glebą brunatną, znajduje się stanowisko z materiałami kultury ceramiki wstęgowej rytej, schyłkowo neolitycznymi (nieokreślone kulturowo) i z okresu rzymskiego. Przeważają zabytki neolityczne (ułamki ceramiki i wyroby krzemienne). Materiał był znajdowany na przestrzeni 210 × 120 m. W miejscowości tej znaleziono dawniej skarb monet rzymskich. Lokalizacji nie ustalono¹⁷.

51. Prandocin, pow. Miechów, stan. 1. A. 47/30H, x-5570,870, y-4435,280 (GK). B. W czasie weryfikacji stanowiska (jego opis podał K. Radwański — zob. lit.) stwierdzono dość obfite występowanie materiału powierzchniowego, na przestrzeni ca 280 × 300 m. Znajdowane były wyłącznie zabytki kultury pucharów lejkowych¹⁸.

¹⁶ J. Piwowarski, *Rejestr zabytków przedhistorycznych znajdujących się na terenie powiatu miechowskiego*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. 13: 1935, s. 180.

¹⁷ Wielowiejski, *op. cit.*, s. 324.

¹⁸ K. Radwański, *Osada neolityczna w miejscowości Prandocin, pow. Miechów*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. 24: 1957 z. 1—2, s. 143—144.

52. Prandocin, pow. Miechów, stan. 2. A. 47/30H, x-5570,090, y-4435,240 (GK). B. Nisko ponad dnem doliny małego potoku (ca 4—5 m) uchodzącego do Szreniawy w rejonie Kacie, na niewielkim podniesieniu terenu, odkryte zostało stanowisko kultury łużyckiej. Bogaty materiał powierzchniowy występuje na łagodnym stoku o ekspozycji S, pokrytym glebą brunatną. Zajmuje on przestrzeń ok. 130 × 240 m.

53. Prandocin, pow. Miechów, stan. 3. A. 47/30H, x-5570,050, y-4435,600 (GK). B. Wierzchowina rozległego, lecz niezbyt wysokiego wzniesienia, leżącego na prawym brzegu dolinki wspomnianego poprzednio cieku wodnego. Na kulminacji wzgórza i otaczających ją stokach, pokrytych glebą brunatną i częściowo rędzina kredową, licznie występuje materiał archeologiczny. Zajmuje on bardzo znaczną przestrzeń (ca 460 × 820 m), skupiając się szczególnie w czołowej części wzniesienia. We wschodniej partii stanowiska zaobserwowano skupienie fragmentów naczyń z okresu rzymskiego. Na całym obszarze występuje ceramika wczesnośredniowieczna i średniowieczna — najobficiej w okolicy kościoła. W niewielkim wkopie (kopiec na ziemniaki), około 100 m na N od ogrodzenia cmentarnego, obserwowano częściowo odslonięte fragmenty muru z bloków wapiennych¹⁹.

54. Prandocin, pow. Miechów, stan. 4. A. 47/30H, x-5569,610, y-4435,750 (GK). B. Wzniesienie, na którym leży stan. 3 w Prandocinie, ograniczone jest od południa płytką, okresowo odwadnianą dolinką nieckowatą. Na jej południowym brzegu odkryto skupienie zabytków kultury łużyckiej i średniowiecznych. Znajdowano je nisko ponad dnem doliny (ca 2—5 m), na łagodnym stoku pokrytym glebą brunatną. Bogaty materiał zabytkowy rozłożony był na przestrzeni 160 × 330 m.

55. Słomniczki, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5568,290, y-4433,050 (GK). B. Prawy brzeg doliny Szreniawy. Słabo wyodrębniony cypel SE zbocza wzniesienia, lekko wcięty w łąki terasy zalewowej. Na średnio stromym sklonie (ca 8—12 m ponad dnem doliny), pokrytym glebą brunatną, występuje materiał powierzchniowy złożony z nielicznych ułamków ceramiki kultury trzeclnieckiej i łużyckiej oraz bardzo wielu fragmentów naczyń późnolatańskich. Zabytki znajdowano w silnym zagęszczeniu na sporej przestrzeni (220 × 360 m), począwszy od załomu zbocza bezpośrednio nad doliną rzeki.

56. Słomniczki, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5568,000, y-4432,630 (GK). B. Stanowisko położone jest na wzniesieniu w prawym obrzeżeniu doliny Szreniawy. Materiał archeologiczny występuje na silnie wyrównanym ESE stoku, tuż pod wypłaszczeniem wierzchowinowym, około 45 m ponad terasą zalewową i w odległości ca 900 m na W od koryta rzeki. Zabytki znajdowano w jednym niewielkim skupieniu na przestrzeni 20 × 15 m. Było to kilka wyrobów krzemienych (w tym jeden długi wiór z surowca nadbużańskiego), pochodzących prawdopodobnie ze schyłku neolitu.

57. Miłocice, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5567,450, y-4433,970 (GK). B. Cypelowe podniesienie terenu, wcięte w łąki doliny Szreniawy. Na łagodnym stoku o wystawie NE, pokrytym czarnoziemem (ca 8 m nad terasą zalewową), znaleziono małe skupienie ułamków naczyń późnorzymskich (ceramika siwa). Ubogi materiał zabytkowy rozłożony był na przestrzeni tylko kilkunastu metrów kwadratowych.

58. Miłocice, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5567,120, y-4433,820 (GK). B. Charakterystyczne wzniesienie w rodzaju grzbietu, ciągnące się w linii W—E.

¹⁹ „Informator Archeologiczny — badania 1967”, Warszawa 1968, Prandocin, pow. Miechów, s. 254—255.

W jego czołowej partii, bezpośrednio ponad doliną Szreniawy, znajduje się stanowisko archeologiczne. Materiał powierzchniowy złożony z ułamków naczyń i nie-licznych wyrobów krzemieniowych występuje na wierzcholinowym wypłaszczeniu terenu oraz w górnej części S stoku (ca 280 × 540 m). Wśród zebranych zabytków stwierdzono kilka dużych fragmentów ceramiki kultury pucharów lejkowatych, nieco materiału z wczesnego okresu epoki brązu oraz stosunkowo najliczniejsze ułamki naczyń późnorzymskich.

59. Ratajów, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5566,670, y-4434,500 (GK). B. Wzniesienie położone w paśmie wzgórz prawego obrzeżenia doliny Szreniawy. Na łagodnym E stoku cypłowato wcięty w łąki terasy zalewowej, pokrytym czarnoziemem, usytuowane jest stanowisko archeologiczne. Materiał znajdujący był na sporej przestrzeni (260 × 300 m), od załomu zbocza aż po kulminację wzniesienia. Z powierzchni zebrano dość liczne ułamki naczyń późnolatańskich i z okresu rzymskiego.

60. Ratajów, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5566,530, y-4435,090 (GK). B. Rozległa kulminacja niewysokiego wzgórza, położonego na prawym brzegu doliny Szreniawy. Na łagodnych, pokrytych czarnoziemem stokach, opadających od szczytu wzniesienia (ca 13—15 m ponad terasą zalewową), występuje bardzo bogaty materiał zabytkowy. Jest on rozlokowany na przestrzeni ok. 540 × 360 m. Wśród zebranych z powierzchni zabytków znajduje się sporo ułamków naczyń kultury pucharów lejkowatych, kilka fragmentów ceramiki z ornamentem sznurowym, oraz bogaty materiał kultury łużyckiej i z okresu rzymskiego. W czasie powtórnej weryfikacji stanowiska, prócz wyżej wspomnianych, znaleziono zabytki z późnego okresu lateńskiego. Z terenu opisanej osady pochodzą prawdopodobnie, odkryte w 1909 r., luźne zabytki związane z kulturą ceramiki sznurowej. W czasie II wojny światowej odkryto tutaj grób szkieletowy tej kultury²⁰.

61. Ratajów, pow. Miechów, stan. 3. A. 48/30B, x-5566,480, y-4435,570 (GK). B. Około 200 m na E od poprzednio opisanego — poza płytkim, bezwodnym obniżeniem terenu, znajduje się rozległe stanowisko z wielką ilością materiałów powierzchniowych kultury łużyckiej i późnolatańskich. Zabytki znajdowano na lekko nachylonym ku E stoku (ca 8—12 m ponad łąkami terasy zalewowej) oraz na wierzcholinie wzniesienia (ryc. 2: 6).

62. Słomniki, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5566,870, y-4435,800 (GK). B. Cypel stoków lewego obrzeżenia doliny Szreniawy, opadający ku terasie dennej krótkim stromym stokiem, podcięty przez działalność erozyjną rzeki. Na silnie wypłaszczonym sklonie, o wystawie SW (ca 5 m ponad terasą zalewową), pokrytym czarnoziemem, odkryto osadę z materiałami powierzchniowymi, należącymi do kultur ceramiki wstęgowej rytej, trzcinieckiej i łużyckiej. Zabytki w postaci przede wszystkim ułamków naczyń były równomiernie — bez skupień rozmieszczone na przestrzeni 120 × 160 m. Najliczniej reprezentowana jest kultura łużycka. Najmniej znaleziono materiałów, które można wiązać z kulturą trzciniecką.

63. Brończyce, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5566,510, y-4436,550 (GK). B. Długie wzniesienie ciągnące się od NW ku SE. Jego wyrównana wierzchovina kulminuje w okolicy Słomnik. W czołowej, SE partii tego wzgórza, bezpośrednio nad doliną Szreniawy, znajduje się osada prahistoryczna, na powierzchni której znaleziono materiały kultury ceramiki wstęgowej rytej, trzcinieckiej i łużyckiej. Zabytki neolityczne grupują się w dolnej części S zbocza, nisko nad dnem dolinym, a pozostałych dwu wyróżnionych tam kultur — na wierzcholinowym wy-

²⁰ Machnik, *op. cit.*, s. 222; autor ten określa wspomniane znaleziska jako pochodzące ze Słomnik, pow. Miechów.

plaszczeniu terenu. Zebrano sporo materiału, w tym najwięcej kultury ceramiki wstęgowej rytej i lużyckiej. Na wysoczyźnie udało się zlokalizować trzy duże owalne zaciemnienia (ok. $7-5 \times 3-4$ m), w obrębie których skupiały się ułamki naczyń kultury lużyckiej.

64. Brończyce, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5566,040, y-4436,620 (GK). B. Wypłaszczonej powierzchni terasy nadzalewowej na lewym brzegu doliny Szreniawy, około 3 m ponad poziomem obszaru zalewowego. Na małym cyplu, lekko wcięty w łąki terasy zalewowej, pokrytym czarnoziemem, występuje materiał powierzchniowy, należący do kultur ceramiki wstęgowej rytej, trzcinieckiej, lużyckiej i późnego okresu rzymskiego. Zebrano znaczną ilość ułamków ceramiki, wśród których najliczniej reprezentowane były fragmenty naczyń trzcinieckich, lużyckich i późnorzymskich, zaś znacznie słabiej kultury ceramiki wstęgowej rytej.

65. Brończyce, pow. Miechów, stan. 3. A. 48/30B, x-5566,450, y-4437,090 (GK). B. Cypel terasy nadzalewowej na lewym brzegu Szreniawy. Na wyrównanej powierzchni pokrytej czarnoziemem (ok. 3 m ponad poziomem łąk dolinnych), znajduje się mała osada (?) z późnego okresu rzymskiego. Kilka fragmentów ceramiki znaleziono w minimalnym rozrzucie tuż przy zalomie terasy.

66. Niedźwiedź, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5564,930, y-4436,565 (GK). B. Wzniesienie „Lelito” (nazwą tą określają mieszkańcy wsi w zasadzie tylko czołową część wzgórza), położone na prawym brzegu doliny Szreniawy. Opada ono ku terasie dennej stromym, silnie zerodowanym zboczem. Wierzchowina jest wypłaszczona, oddzielona od głębszych połaci wysoczyzny górną częścią dużej doliny nieckowatej, posiadającej w dnie koryto wód okresowych. Teren stanowiska pokryty jest czarnoziemem, który kilkaset metrów na W przechodzi w rędzinę kredową. Silnie rozproszony materiał zabytkowy występuje na przestrzeni ok. 200×900 m, przede wszystkim na wierzchowinie oraz na łagodnym SW skłonie. W czasie badań wykopaliskowych prowadzonych w latach 1965–1968 odkryto tam wielką osadę kultury pucharów lejkowatych, ślady osadnictwa kultury lendzielskiej i groby kultury ceramiki sznurowej²¹.

67. Niedźwiedź, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5564,150, y-4436,560 (GK). B. Kulminacja wysoczyzny (kota 302,2 m n.p.m.), położona bezpośrednio nad stanowiskiem 1 w Niedźwiedziu. Na podszczytowym wypłaszczeniu terenu (ca 95 m ponad terasą denną Szreniawy), pokrytym czarnoziemem, znaleziono kilka ułamków naczyń kultury pucharów lejkowatych i parę wiórów krzemieniowych. Materiał zebrany został z powierzchni kilkunastu metrów kwadratowych.

68. Niedźwiedź, pow. Miechów, stan. 3. A. 48/30B, x-5565,730, y-4435,000 (GK). B. Charakterystyczny długi cypel wcięty głęboko w łąki terasy dennej Szreniawy, położony na prawym brzegu tej rzeki. Na południowym stoku, około 2 m ponad poziomem terasy zalewowej, pokrytym rędziną kredową znaleziono dwa ułamki naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej (ryc. 2: 9).

69. Kępa, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5565,570, y-4437,330 (GK). B. Niewysokie podniesienie terenu silnie wcięte w łąki terasy zalewowej. Od strony koryta Szreniawy jest ono podcięte przez erozję boczną rzeki. Ku E natomiast łączy się z długim wybitnym grzbieciem górującym ponad rozległą równiną obszaru zalewowego. Na wierzchowinie wzniesienia pokrytej czarnoziemem, 4–8 m nad terasą denną położona jest osada prehistoryczna. Bogaty materiał zabytkowy znajdowany był na przestrzeni 340×520 m. Stwierdzono tam niewielką ilość

²¹ B. Burchard, *Sprawozdanie z wstępnych badań archeologicznych osady kultury czas lejkowatych w Niedźwiedziu, pow. Miechów*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 19: 1968, s. 37 nn.

ułamków ceramiki kultury pucharów lejkowatych i trzcinieckiej oraz sporo zabytków kultury łużyckiej.

70. Kępa, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5565,930, y-4437,520 (GK). B. W odległości kilkuset metrów na NE od stanowiska 1, na tym samym wzniesieniu znajduje się osada kultury ceramiki wstęgowej rytej, trzcinieckiej i łużyckiej. Zabytki występują na znacznej przestrzeni (160 × 320 m) NE stoku, ca 4–5 m nad obszarem zalewowym. Skupiają się one szczególnie w dolnej części zbocza — w okolicy jego załomu. W zebranym z powierzchni materiale przeważają ułamki naczyń kultur trzcinieckiej i łużyckiej. Natomiast ubogo reprezentowana jest kultura ceramiki wstęgowej rytej (kilka ułamków ceramiki i wyrobów krzemienych).

71. Kępa, pow. Miechów, stan. 3. A. 48/30B, x-5565,870, y-4438,220 (GK). B. Około 200 m na wschód od opisanego poprzednio stan. 2, na niewielkiej kulminacji terenu bezpośrednio nad doliną Szreniawy położona jest rozległa osada z materiałem wczesnobrązowym, kultury łużyckiej, późnolateńskiego i późnorzymskim. Stoki wzniesienia mają niewielki spadek i pokryte są czarnoziemem. Zabytki występują na szczycie wzgórka oraz na jego N i E zboczach. Zajmują one orientacyjnie przestrzeń 260 × 580 m. Z powierzchni udało się zebrać kilka ułamków ceramiki z wczesnego okresu epoki brązu i sporo materiałów kultury łużyckiej oraz z późnego okresu lateńskiego.

72. Waganowice, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5567,240, y-4437,710 (GK). B. Długie soczewkowane wzniesienie tworzące grzbiet ciągnący się na przestrzeni ok. 3 km z NW ku SE. Jest ono położone na lewym brzegu doliny Szreniawy. Wierzchołowa wzgórza (kota 275 m n.p.m.) wznosi się około 50 m ponad poziomem terasy dennej. Poniżej kulminacji wzniesienia, na łagodnym zboczu o wystawie ESE pokrytym glebą brunatną znaleziono kilka ułamków ceramiki kultury pucharów lejkowatych oraz parę wiórów i odłupków krzemienych. Leżały one zasadniczo w jednym niewielkim skupieniu na przestrzeni kilku metrów kwadratowych.

73. Waganowice, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5566,980, y-4438,150 (GK). B. Nieco poniżej (około 10 m) i na SE od stan. 1, na niewielkim wypłaszczeniu terenu, ca 30 m nad łąkami dna doliny, znaleziono kilka fragmentów ceramiki zdobionych ornamentem sznurowym. Ułamki należały prawdopodobnie do jednego naczynia. Leżały one w jednym skupieniu na przestrzeni około 1 m kwadratowego. Można przypuszczać, że odkryto tu pozostałość wyposażenia grobu kultury ceramiki sznurowej.

74. Waganowice, pow. Miechów, stan. 3. A. 48/30B, x-5566,490, y-4438,500 (GK). B. Wypłaszczenie dolnej części zbocza nisko ponad dnem doliny (ca 4,25–8,50 m nad terasą zalewową). Na łagodnym S stoku wcięty w łąki doliny Szreniawy, pokrytym czarnoziemem lessowym, znajduje się średnich rozmiarów osada prehistoryczna. Materiał powierzchniowy występuje w silnym zagęszczeniu na przestrzeni 220 × 260 m. Grupuje się on przede wszystkim w dolnej części stoku — rzednąc ku górze. Na takie rozmieszczenie zabytków wpływają zapewne procesy denudacyjne. Wśród materiału powierzchniowego stwierdzono ułamki naczyń z wczesnego okresu epoki brązu i kultury trzcinieckiej. Zebrano też sporo wyrobów krzemienych. Znaczna część zabytków nie została oznaczona.

75. Waganowice, pow. Miechów, stan. 4. A. 48/30B, x-5566,540, y-4439,030 (GK). B. Wzdłuż dolnej części S stoku jednego ze wzniesień leżących w lewym obrzeżeniu doliny Szreniawy, na przestrzeni ca 200 × 660 m występują powierzchniowe ślady osady wielokulturowej. Materiał rozlokowany jest szczególnie gęsto wzdłuż

załomu stoku, około 2—8 m ponad dnem doliny. Stwierdzono tam ułamki naczyń kultury trzeźnicckiej, lużyckiej i z okresu rzymskiego. Wszystkie kultury reprezentowane są na powierzchni stanowiska mniej więcej równomiernie.

76. Czechy, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5565,870, y-4440,090 (GK). B. Nisko ponad dnem doliny Szreniawy, na wyrównanej powierzchni pierwszego podniesienia terenu nad terasą zalcwową, położone jest stanowisko z materiałem powierzchniowym pochodzącym ze średniowiecza. Łagodny stok o ekspozycji NW wcina się w obszar wilgotnych łąk dna doliny (ca 4—5 m ponad ich poziomem). Jest on pokryty czarnoziemem lessowym. Zabytki (ułamki naczyń) znajdowano w sporej ilości na przestrzeni ca 120 × 210 m.

77. Czechy, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5564,880, y-4439,890 (GK). B. W przybliżeniu 1200 m na S od koryta Szreniawy, na jej prawym brzegu, znalezione zostały nieliczne ułamki ceramiki siwej z późnego okresu rzymskiego. Podniesiono je z powierzchni łagodnego stoku o ekspozycji ENE pokrytego czarnoziemem. W okolicy opisywanego stanowiska teren przejściowo zatracza kontrasty rzeźby, tworząc szereg niewybitnych wzniesień i obniżień. Jest to dolina — ujściowa część Padolu Siomnickiego²².

78. Czechy, pow. Miechów, stan. 3. A. 48/30B, x-5565,120 y-4438,660 (GK). B. W podobnej sytuacji morfologicznej co opisane poprzednio stan. 2 położona jest osada (obozowisko?) kultury lendzielskiej. Odkryto ją na słabo wyodrębnionym cyplu eksponowanym nad płytkim, suchym obniżeniem terenu. Znajduje się ona 1500 m na S od koryta rzeki i około 10 m nad poziomem terasy zalewowej. Materiał powierzchniowy występował w znacznym rozproszeniu na przestrzeni 120 × 100 m. Znalaziono kilkanaście ułamków ceramiki oraz nieliczne wyroby krzemienne.

79. Trątnowice, pow. Miechów, stan. 1. A. 48/30B, x-5564,550, y-4437,700 (GK). B. Wierzchovina wzniesienia na prawym brzegu doliny Szreniawy pokryta czarnoziemem lessowym. Przy krawędzi wysoczyzny, na łagodnym stoku o N ekspozycji, około 50 m nad terasą zalewową znaleziono niewielką ilość zabytków archeologicznych (ułamki ceramiki) o nieokreślonej przynależności chronologicznej. Występują one w silnym rozproszeniu na obszarze 200 × 280 m.

80. Trątnowice, pow. Miechów, stan. 3. A. 48/30B, x-5563,380, y-4437,200 (GK). F. Wyraźnie wyodrębniony cypel stoków wzniesienia położonego na prawym brzegu niewielkiego lewobrzeżnego dopływu rzeczki Goszcza. Na wypłaszczeniu południowego zbocza tej formy terenu, pokrytego czarnoziemem lessowym (ca 3—7 m nad łąkowym dnem dolinki) znajduje się osada późnolateńska. Niezbyt liczny materiał powierzchniowy (ułamki ceramiki) rozrzucony jest na przestrzeni ca 260 × 300 m.

81. Trątnowice, pow. Miechów, stan. 2. A. 48/30B, x-5564,160, y-4438,430 (GK). B. Wierzchovina prawego obrzeżenia doliny Goszczy pokryta czarnoziemem lessowym. Na łagodnym skłonie o ekspozycji ESE (niżej przechodzącym w strome zbocze), ok. 40 m ponad podmokłą powierzchnią dna doliny położona jest mała osada z materiałami kultury pucharów lejkowatych (kilka ułamków naczyń) i z okresu rzymskiego. Zabytki znajdowano w silnym rozproszeniu na powierzchni 180 × 250 m.

82. Wierzbica, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30B, x-5567,340, y-4439,130 (GK). B. Łagodne, długie zbocze lewego brzegu doliny Szreniawy eksponowane ku S i pokryte czarnoziemem lessowym. Około 100 m na N od koryta rzeki i 20 m

²² Wicłowiejski, op. cit., s. 304 (tam dalsza lit.).

ponad poziomem terasy zalewowej usytuowana jest osada prahistoryczna. Na powierzchni gruntu występuje bardzo mało zabytków. Znajdowano je w znacznym rozrzucie na przestrzeni ca 100×80 m. Wśród zebranego materiału stwierdzono ułamki naczyń kultury lendzielskiej i z okresu rzymskiego.

83. Wierzbica, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30B, x-5567,720, y-4439,790 (GK). B. Południowo-wschodnie zbocze opadające z wierzchowiny lewego obrzeżenia doliny Szreniawy. W jego górnej części na wyraźnym wypłaszczeniu terenu (ok. 20 m ponad terasą zalewową) pokrytym glebą o charakterze rędziny kredowej usytuowane jest stanowisko z nielicznym materiałem powierzchniowym należącym do kultury lendzielskiej. Zabytki (ułamki ceramiki, wyroby krzemienne) rozlokowane są w silnym rozrzucie na stosunkowo znacznej przestrzeni (ca 330×360 m).

84. Skrzyszowice, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30B, x-5562,580, y-4438,000 (GK). B. Na NW od zabudowań wsi znajduje się wybitne wzgórze kulminujące w lewym obrzeżeniu rzeczki Goszcza. W wierzchołkowej partii tego wzniesienia i w górnej części jego S stoku położona jest osada kultury pucharów lejkowatych. Na znacznej przestrzeni (300×480 m) znajdowano liczne ułamki ceramiki i wyroby krzemienne. Materiał skupiał się szczególnie na południowym stoku, ca 50 m ponad terasą zalewową.

85. Lososkowice, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30B, x-5561,860, y-4439,960 (GK). B. Cypłowate przedłużenie stoków lewego obrzeżenia doliny Goszczy, silnie wcięte w łąki obszaru zalewowego. Na wypłaszczonym, łagodnym stoku o wystawie SE pokrytym czarnoziemem, nisko ponad terasą denną znajduje się osada z materiałem powierzchniowym należącym do kultury ceramiki promienistej. W skarpie drogi biegnącej przez teren stanowiska zaobserwowano zarysy dwu jam. Z ich wypełniisk wydobyto niewielką ilość ułamek naczyń. Dość liczny materiał zabytkowy występujący na powierzchni gruntu rozłożony jest na przestrzeni 80×60 m.

86. Lososkowice, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30B, x-5562,290, y-4440,510 (GK). B. Około 10 m ponad dnem doliny Goszczy, na jej lewym brzegu, znajduje się osada kultury łużyckiej, późnolateńska i z późnego okresu rzymskiego. Materiał zabytkowy (ułamki ceramiki) występuje w niewielkiej ilości na łagodnym stoku pokrytym czarnoziemem lessowym. Ułamki naczyń znajdowano w silnym rozproszeniu na niewielkiej przestrzeni (ca 40×30 m). Wśród zabytków zebranych z powierzchni gruntu najliczniejsze są materiały kultury łużyckiej.

87. Lososkowice, pow. Proszowice, stan. 3. A. 48/30C, x-5561,860, y-4441,250 (GK). B. Wyraźny, wypłaszczony cypel stoków prawego obrzeżenia doliny Goszczy. Od W i E jest on wyodrębniony przez suche dolinki nieckowate. Na wschodnim z dwu odgałęzień, które posiada ta forma terenu, wciętym w łąki terasy dennej, leży osada kultury pucharów lejkowatych i łużyckiej. Materiał powierzchniowy rozmieszczony jest dość gęsto na łagodnym skłonie o ekspozycji N, pokrytym czarnoziemem. Zabytki znajdowano na przestrzeni ca 220×140 m, 12–16 m nad poziomem łąk dolinnych. Wśród zebranych materiałów przeważają ułamki naczyń kultury łużyckiej. Nieco mniej jest fragmentów ceramiki i wyrobów krzemiennych, które można wiązać z kulturą pucharów lejkowatych.

88. Wysiółek Niegardowski, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C x-5564,510, y-4440,930 (GK). B. Charakterystyczne grzbietowate podniesienie terenu leżące w dnie dolnej części Padołu Słomnickiego. W czołowej partii wzniesienia, ca 10 m nad podmokłym dnem małego lewobrzeżnego dopływu Goszczy, odkryto materiały należące do kultury pucharów lejkowatych. Zabytki rozlokowane były

w silnym rozproszeniu na dość znacznej przestrzeni (ca 300 × 280 m) łagodnego E stoku pokrytego czarnoziemem lessowym. Zebrano niewiele ułamków naczyń oraz kilka wiórów i odłupków krzemiennych.

89. Wysiółek Niegardowski, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C x-5563,080, y-4440,660 (GK). B. Na wierzcholinie wododziału wspomnianego wyżej potoku i rzeczki Goszczy znajduje się osada kultury ceramiki wstęgowej rytej. Materiał występuje pod szczytem wzniesienia (około 30 m nad dnem doliny Goszczy) na stoku łagodnie nachylonym ku S pokrytym czarnoziemem lessowym. Zabytki znajdowano na znacznej przestrzeni (ca 280 × 300 m), w której obrębie udało się zlokalizować dwa wyraźne skupienia materiału powierzchniowego. Jedno z nich położone było przy W skraju stanowiska, drugie zaś w pobliżu kulminacji wzniesienia. Pomiedzy nimi znajdowano silnie rozproszone ułamki ceramiki i wyroby krzemienne. W sumie z powierzchni zebrano sporo materiału zabytkowego (ryc. 2:1).

90. Niegardów, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5565,620, y-4440,760 (GK). B. Długie (wydłużone w linii W—E) wzniesienie położone na prawym brzegu doliny Szreniawy. Na jego pokrytej czarnoziemem wierzcholinie (ca 15—20 m nad terasą zalewową) znajduje się wielokulturowa osada prahistoryczna. Bardzo liczny materiał powierzchniowy rozlokowany jest na przestrzeni 600 × 240 m. Wśród zebranych z powierzchni gruntu zabytków stwierdzono ułamki naczyń i narzędzia krzemienne należące do kultury lendzielskiej, kilka fragmentów ceramiki z wczesnego okresu epoki brązu oraz bogaty materiał kultury łużyckiej.

91. Niegardów, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C, x-5565,270, y-4441,880 (GK). B. Odosobnione, małe wzniesienie położone na prawym brzegu doliny Szreniawy. Od zachodu jest ono wyodrębnione przez krótki parów lessowy. Na kulminacji i zboczach od niej opadających, pokrytych czarnoziemem, znajduje się duża wielokulturowa osada prahistoryczna. Bardzo obfity materiał zabytkowy występuje na znacznej przestrzeni (ca 280 × 620 m). Jest on szczególnie bogaty na kulminacji wzgórza (około 20 m ponad łakami terasy zalewowej) i na jego północnym stoku. Wśród zebranych z powierzchni materiałów stwierdzono występowanie zabytków należących do kultury ceramiki wstęgowej rytej, lendzielskiej, pucharów lejkowatych, ceramiki sznurowej (dwa fragmenty naczyń), promienistej i trzcienieckiej. Przeważają ułamki naczyń kultury pucharów lejkowatych i trzcienieckiej. Sporo jest również materiału kultury ceramiki wstęgowej rytej (ryc. 2:4,11).

92. Piotrkowice Wielkie, pow. Proszowice, stan. 3. A. 48/30C, x-5566,060, y-4442,070 (GK). B. Wyplaszczony cypel stoków lewego brzegu doliny Szreniawy, silnie wcięty w terasę zalewową. Na łagodnym zboczu o wystawie SES pokrytym czarnoziemem (ca 4—5 m nad obszarem łąkowym), położona jest osada kultury trzcienieckiej i łużyckiej oraz z późnego okresu rzymskiego. Materiał powierzchniowy zajmuje przestrzeń 220 × 200 m, skupiając się szczególnie licznie w N partii mierzonego obszaru. Wśród zabytków zebranych z powierzchni gruntu przeważa ceramika kultury trzcienieckiej, znaleziono również sporo ułamków naczyń siwych — późnorzymskich. Najbardziej reprezentowany jest materiał łużycki.

93. Piotrkowice Wielkie, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C, x-5565,830, y-4442,370 (GK). B. W odległości 150 m na E od opisanego poprzednio stan. 1, na następnym cyplu stoków lewego obrzeżenia doliny, nisko ponad jej dnem (ca 4 m), położona jest osada neolityczna i późnorzymska. Zabytki prahistoryczne znajdowane były na słabo nachylonym SW stoku pokrytym glebą o charakterze rędziny kredowej. Obfity materiał powierzchniowy rozłożony był na przestrzeni

120 × 360 m. Skupiał się on szczególnie obficie w najniższej części zbocza. Zebrano stosunkowo niewiele ułamków naczyń i wyrobów krzemiennych należących do kultur ceramiki wstęgowej rytej i lendzielskiej. Bardzo licznie reprezentowany był natomiast późny okres rzymski (ceramika siwa).

94. Piotrkowice Wielkie, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5565,420, y-4442,560 (GK). B. Silnie wyodrębniony cypel SW zboczy pasma wzniesień lewego obrzeżenia doliny Szreniawy. Ma on charakter odosobnionego wzgórką z odrębną kulminacją. Od sąsiednich wzniesień oddzielają go suche dolinki o przekroju nieckowatym. W wierzchołkowej partii i na opadających od niej stokach pokrytych rędziną kredową znajduje się osada neolityczna i z epoki brązu. Materiał archeologiczny rozlokowany jest na przestrzeni ca 140 × 300 m. Wśród nielicznych ułamków naczyń i zabytków krzemiennych zebranych z powierzchni stanowiska stwierdzono ubogie materiały kultury ceramiki wstęgowej rytej, lendzielskiej pucharów lejkowatych i trzcinieckiej.

95. Muniaczkowice, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5565,130, y-4442,830 (GK). B. Cypłowate odgałęzienie wysoczyzny, silnie wcięte od NE w łąki doliny Szreniawy. Na wierzchołku wzniesienia, dość wysoko nad terasą zalewową (ca 20 m), położona jest duża osada kultury pucharów lejkowatych i ceramiki promienistej. Bardzo bogaty materiał powierzchniowy rozmieszczony jest na wierzchołkowym wypłaszczeniu wzgórzka pokrytym czarnoziemem lessowym. Zajmuje on znaczną przestrzeń (ok. 280 × 580 m) skupiając się szczególnie gęsto na SW stoku i na kulminacji. Przeważają materiały kultury pucharów lejkowatych.

96. Muniaczkowice, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C, x-5564,550, y-4443,900 (GK). B. Strefa brzeżna wysoczyzny na lewym brzegu doliny Szreniawy. Łagodny stok o ekspozycji SE pokryty glebą o charakterze czarnoziemiu, około 25—28 m nad terasą zalewową. Odkryto tutaj stanowisko (mała osada?) z materiałem powierzchniowym kultury pucharów lejkowatych i późnolatańskim. Na niewielkiej przestrzeni (ca 40 × 60 m) znaleziono mało zabytków.

97. Gnatowice, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5563,180, y-4442,250 (GK). B. W widłach Goszczy i jej małego lewobrzeżnego dopływu, w czołowej partii małego wzniesienia znajduje się osada kultury ceramiki wstęgowej rytej i z okresu rzymskiego. Teren stanowiska pokryty jest czarnoziemem lessowym. Materiał powierzchniowy występuje w najniższej części E stoku bezpośrednio nad łąkami obszaru zalewowego (ca 4—8 m ponad nimi). Zabytki zebrano z powierzchni 220 × 130 m. Jest ich bardzo niewiele — zaledwie kilka ułamków naczyń neolitycznych, odlupków krzemiennych i nieco więcej ceramiki z okresu rzymskiego.

98. Przesławice, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C, x-5563,180, y-4442,900 (GK). B. Prawy brzeg Goszczy — wypłaszczenie terenu około 17 m ponad terasą zalewową. Na łagodnym stoku o wystawie NW, pokrytym czarnoziemem, odkryto słabe ślady osadnictwa kultury ceramiki wstęgowej rytej. Niewielkie skupienie materiału, rozlokowane na przestrzeni kilkunastu metrów kwadratowych, zawierało parę ułamków naczyń i kilka wyrobów krzemiennych.

99. Przesławice, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5563,610, y-4443,480 (GK). B. Silnie wydłużone w linii NW—SE wzniesienie położone w prawym obrzeżeniu doliny Szreniawy. Kulminuje ono w okolicy centrum wsi Niegardów. Na jego cypłowatym, wschodnim zakończeniu, pokrytym czarnoziemem lessowym, położona jest duża wielokulturowa osada prahistoryczna. Materiał powierzchniowy występuje na znacznej przestrzeni (280 × 640 m) w grzbietowej części wzgórzka

oraz na jego NE, SE i S stokach. Wśród wielkiej ilości zebranych z powierzchni zabytków najliczniej reprezentowana jest kultura łużycka i późny okres rzymski (ceramika siwa). Nieco mniej znaleziono ułamków naczyń kultury trzcinieckiej. Najuboższe są materiały kultury ceramiki wstęgowej rytej i pucharów lejkowatych.

100. Przesławice, pow. Proszowice, stan. 3. A. 48/30C, x-5562,330, y-4444,450 (GK). B. Wypłaszczenie terenu w obrębie brzeżnej strefy wysoczyzny (kota 284,2 m npm.). Na stoku o wystawie E, pokrytym czarnoziemem, ca 67 m nad terasą denną, odkryte zostały słabe ślady osadnictwa z późnego neolitu (nieokreślone kulturowo). Na przestrzeni kilkunastu metrów kwadratowych zebrano dwa nietypowe ułamki naczyń i parę wyrobów krzemienych.

101. Chorążyce, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5563,710, y-4444,940 (GK). B. Kulminacja wysoczyzny na lewym brzegu doliny Szreniawy. W rejonie znajdującego się tam, dobrze zachowanego kurhanu (ca 46 m nad terasą zalewową) odkryto bardzo słabe ślady osadnictwa kultury pucharów lejkowatych. Kilka drobnych ułamków ceramiki i parę wyrobów krzemienych zebrano z powierzchni słabo nachylonego ku S stoku pokrytego czarnoziemem lessowym. Były one silnie rozproszone na przestrzeni około 100×70 m².

102. Chorążyce, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C, x-5563,280, y-4444,880 (GK). B. Rozległy cypel S zbocza opisanego poprzednio wzniesienia, silnie wcięty w łąki terasy zalewowej. Na wypłaszczonym, łagodnym skłonie pokrytym czarnoziemem lessowym znajduje się duża osada prahistoryczna. Materiał powierzchniowy zajmuje przestrzeń 280×390 m. Wśród bardzo obfitej ilości zabytków zebranych z powierzchni najliczniej reprezentowane są kultury trzciniecka i łużycka. Prócz nich występują też materiały kultury pucharów lejkowatych i z późnego okresu rzymskiego (ryc. 2:7).

103. Chorążyce, pow. Proszowice, stan. 3. A. 48/30C, x-5563,640, y-4446,620 (GK). B. Wierchowina działu wód pomiędzy dorzeczami Ściekca i Szreniawy. W okolicy lokalnej kulminacji terenu (kota 248 m npm.), na stoku o wystawie S pokrytym czarnoziemem, znaleziono słabe ślady osadnictwa z późnego neolitu (kulturowo nieokreślone). Z powierzchni kilkunastu metrów kwadratowych zebranych zostało parę skorup i kilka wyrobów krzemienych.

104. Piotrkowice Małe, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C, x-5562,500, y-4445,230 (GK). B. Niewielki cypelowy wzgórek położony na prawym brzegu doliny Szreniawy. Od otaczających wzniesień oddzielają go suche dolinki nieckowate. W dolnej części jego NE stoku (4–8 m nad terasą zalewową) odkryto osadę (?) z późnego okresu rzymskiego. Bogaty materiał zabytkowy rozłożony jest na przestrzeni 140×280 m. W SE części mierzonej przestrzeni zlokalizowane zostało wyraźne skupienie materiałów krzemienych o nie ustalonej przynależności kulturowej.

105. Piotrkowice Małe, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5561,580, y-4446,280 (GK). B. Wypłaszczenie terenu w strefie brzeżnej wysoczyzny prawego obrzeżenia doliny Szreniawy. Na łagodnym NE skłonie, pokrytym czarnoziemem lessowym, około 42–46 m ponad terasą zalewową, odkryto rozległe stanowisko z materiałem powierzchniowym należącym do kultur trzcinieckiej i łużyckiej. Zabytki znajdowano na przestrzeni 260×420 m. Zebrano ich dość sporo szczególnie w zachodniej części stanowiska. We wschodniej partii zajętego przez nie obszaru zlokalizowano niewielkie (2×1 m) skupienie przepalonych kości oraz kawałków polepy.

²³ Piwowski, op. cit., s. 180.

106. Piotrkowice Małe, pow. Proszowice, stan. 3. A. Lokalizacja nie ustalona. B. Prawdopodobnie w okolicy stan. 1 w tej miejscowości, na wierzchowinie (niepewna relacja ustna) w nie ustalonym bliżej miejscu, odkryty został przypadkowo grób szkieletowy kultury ceramiki sznurowej²⁴.

107. Piotrkowice Małe, pow. Proszowice, stan. 4. A. 48/30C, x-5562,380, y-4446, 970 (GK). B. Silnie wcięty w terasę denną (ca 4—6 m nad nią), wypłaszczony stok południowego obrzeżenia doliny Szreniawy. Na łagodnym skłonie o wystawie N, pokrytym czarnoziemem, położona jest osada kultury łżyckiej, późnolatańska (m. in. ceramika grafitowa) i późnorzymska. Szczególnie obfity materiał zabytkowy występuje na przestrzeni około 240 × 210 m. Prócz wyżej wymienionych odkryto kilka wyrobów krzemiennych prawdopodobnie pochodzących z neolitu²⁵.

108. Damienice, pow. Proszowice, stan. 1. A. Lokalizacja nie ustalona. B. Na wzgórzu zwanym „Wyżrat” lub „Patrola” położonym w głębi wysoczyzny prawego obrzeżenia doliny Szreniawy, w niewielkiej odległości na SW od stan. 1 w Piotrkowicach Małych, odkryto przypadkowo grób kultury ceramiki sznurowej. Miejsca znaleziska nie udało się dokładnie ustalić²⁶.

109. Jazdowiczki, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5561,870, y-4447,830 (GK). B. Wypłaszczenie terenu w okolicy lokalnej kulminacji w prawym obrzeżeniu doliny Szreniawy. Na łagodnym stoku nachylnym ku NW, pokrytym czarnoziemem, znaleziono niewiele materiału zabytkowego pochodzącego częściowo z wczesnego okresu epoki brązu. Grupował się on na niewielkiej przestrzeni (ca 20 × 40 m) około 30 m ponad dnem doliny. Z powierzchni gruntu zebrano kilka ułamków ceramiki i kilka wyrobów krzemiennych (w tym część nieokreślonych).

110. Jazdowiczki, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C, x-5561,780, y-4448,050 (GK). B. Według informacji podanych przez J. Piwowarskiego w miejscowości tej istniał kurhan już wówczas w całości rozorany. Obecnie kopiec ten nie istnieje. Jego lokalizację oparto na informacjach ustnych w związku z czym nie jest ona całkowicie pewna. Zgodnie z relacjami mieszkańców wsi znajdował się on na wierzchowinie w okolicy opisanego poprzednio stan. 1 w Jazdowiczkach²⁷.

111. Gniazdowice, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5563,230, y-4448, 230 (GK). B. Wąski garb terenowy tworzący dział wód Ściekła i Szreniawy. Na małej kulminacji (ca 30 m nad terasą zalewową) i opadających od niej zboczach, pokrytych czarnoziemem lessowym, usytuowana jest wielka osada kultury pucharów lejkowatych i ceramiki promienistej. Materiał powierzchniowy rozlokowany jest na znacznej przestrzeni (ca 300 × 400 m). Skupia się on szczególnie na stoku S i E. Wśród licznych zabytków zebranych z powierzchni stanowiska znajdują się różnej wielkości ułamki ceramiki, i wyroby krzemienne przede wszystkim należące do kultury pucharów lejkowatych. Znaleziono też nieliczne ułamki naczyń z okresu rzymskiego (ryc. 2:5)²⁸.

112. Opatkowice, pow. Proszowice, stan. 2. A. 48/30C, x-5563,270, y-4448,980 (GK). B. Wąskie podniesienie terenu pomiędzy dolinami Ściekła i Szreniawy, w rejonie wiał tych rzek. Na niewielkiej kulminacji terenu (ca 12—15 m nad terasą zalewową), pokrytej czarnoziemem lessowym, położona jest osada kultury trzcinieckiej. Od W i E obszar, na którym występuje materiał powierzchniowy

²⁴ Machnik, op. cit., s. 224.

²⁵ Wielowiejski, op. cit., s. 358 (tam dalsza lit.).

²⁶ Machnik, op. cit., s. 223 (tam dalsza lit.).

²⁷ Piwowarski, op. cit., s. 180.

²⁸ Z. Sochacki, *Studia i materiały do poznania kultury ceramiki promienistej w Małopolsce*, „Światowit”, t. 28: 1967, s. 39—40 (tam dalsza lit.); Wielowiejski, op. cit., s. 312.

(około 100 × 260 m), ograniczony jest płytkimi obniżeniami terenu o przekroju nieckowatym. Znalaziono znaczną ilość zabytków (ułamki ceramiki i nieliczne wyroby krzemienne), które skupiały się szczególnie na kulminacji wzniesienia.

113. Opatkowice, pow. Proszowice, stan. 1. A. 48/30C, x-5563,180, y-4449,230 (GK). B. Cyplowate podniesienie terenu zwane „Ogrodzisko” od N, E i S otoczone łąkami dolin Ścieklca i Szreniawy. Stanowi ono wschodnie zakończenie działu wód tych rzek. Wyplaszczona wierzchowina, pokryta czarnoziemem lessowym, opada ku terasie zalewowej początkowo łagodnymi zboczami, niżej zaś krótkim stromym stokiem podciętym przez erozję boczną obu wspomnianych rzek. Materiał powierzchniowy występuje bardzo licznie na kulminacji i w górnej partii opadających od niej zboczy (ca 4—6 m ponad poziomem dna doliny). Zajmuje on przestrzeń 380 × 270 m, skupiając się szczególnie w czołowej części wzniesienia. Zebrano wiele ułamków ceramiki z późnego okresu rzymskiego i nieco materiałów kultury łużyckiej. Między innymi znaleziony został dobrze zachowany późnorzymski grzebień kościany²⁹.

114. Proszowice, m. p., stan. 2. A. 48/30C, x-5562,150, y-4448,280 (GK). B. W szerokie — płaskie dno doliny Szreniawy wcina się od południa cyplowate podniesienie terenu pokryte czarnoziemem lessowym. Na jego łagodnym N stoku znajduje się wielokulturowa osada prahistoryczna. Materiał powierzchniowy rozlokowany jest na sporej przestrzeni (ca 260 × 280 m), około 4—10 m nad łąkami terasy zalewowej. Wśród zebranych zabytków przeważają ułamki ceramiki kultury trzcinieckiej i łużyckiej. Sporo jest również fragmentów naczyń późnorzymskich. Najmniej materiału pozostawiły kultura pucharów lejkowatych i późny okres lateński.

115. Proszowice, m.p., stan. 3—5. A. 48/30C, I, x-5561,550, y-4448,940; II, x-5561,320, y-4448,500; III, x-5561,250, y-4448,120 (GK). B. Na kulminacji wysoczyzny prawego obrzeżenia doliny Szreniawy znajdowały się trzy duże kurhany. W chwili obecnej istnieją z nich tylko dwa (II, III). Kopiec I, który znajdował się na terenie cmentarza miejskiego, został w całości zniwelowany³⁰.

Badania poszukiwawcze nad Szreniawą dostarczyły szeregu ciekawych informacji o kształtowaniu się układów przestrzennych osadnictwa prahistorycznego. Umożliwiły one sprawdzenie wniosków sformułowanych na podstawie prac wykonanych w roku 1967 nad Dłubnią i Nidzią. W odniesieniu do osadnictwa neolitycznego, które było przedmiotem specjalnie szczegółowych dociekań, można sądzić, że wykonane dotąd badania upoważniają już w zasadzie do przeprowadzenia prób rekonstrukcji stref zasiedlenia i eksploatacji środowiska naturalnego typowych dla poszczególnych kultur tej epoki.

Istotnym efektem badań jest odkrycie znacznej liczby nowych stanowisk archeologicznych. Obszary lessowe, będące od początków neolitu ekumeną osadnictwa, uważane zazwyczaj za dobrze poznane, kryją w sobie jeszcze ogromny zasób informacji niezwykle cennych dla archeologa. Są to równocześnie tereny intensywnie wykorzystywane gospodarczo, na których stanowiska prahistoryczne ulegają szczególnie szybkiemu niszczeniu. Jaskrawym przykładem nieodwracalnych

²⁹ R. Mycielska, *Stanowisko kultury przeworskiej w Opatkowicach, pow. Proszowice*, „Materiały Archeologiczne”, t. 8: 1967, s. 173 nn. (tam dalsza lit.); J. Kruk, J. Rydzewski, *Późnorzymski grzebień kościany z Opatkowic, pow. Proszowice*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 22: 1970.

³⁰ Piwowarski, *op. cit.*, s. 180.

strat, jakie z biegiem lat ponosi tu nasza baza źródłowa, jest sukcesywnie zmniejszanie się ilości tak niegdyś licznych kurhanów — dziś zachowanych tylko w niewielu wypadkach. Dlatego też należałoby podjąć jak najszerszą akcję poszukiwawczą w całej krainie wyżyn lessowych, już nie tylko dla realizacji określonych programów badawczych, lecz w celu możliwie pełnej rejestracji istniejących jeszcze stanowisk.

JANUSZ KRUK

FIELD SURVEY AND VERIFICATION IN THE UPPER AND MIDDLE SZRENIAWA BASIN

Detailed field survey of the Upper and Middle Szreniawa basin was conducted in the Spring and Autumn, 1968. The area examined lies in the Miechów Upland and in the so-called Działy Proszowskie (south-western part of the Nida Trough). The research lasted five weeks and covered an area of 120 sq. km. As a result, 115 archaeological sites have been discovered or verified. They include 29 habitation sites of the Danubian I culture, 9 sites of the Lengyel culture, 26 of the Funnel Beaker culture, 9 of the Corded-Ware culture, 4 of the Radial Decorated Pottery culture. Nine sites are assignable to the Early Bronze Age 27 to the Trzciniec culture, 41 to the Lusatian culture, 17 are from the Late La Tène period, 34 from the Roman period and 1 from the Early Middle Ages. Description of the position of the sites, their topographical localization and a brief note on the surface finds are given in the catalogue of the sites.